

Šīs informatīvās lapas sagatavotas sadarbībā ar *ES Notāru padomi (CNUE)*.

1 Kā tiek taisīts pēdējās gribas rīkojums (testaments, savstarpējs testaments vai mantojuma līgums)?

a) Testamenti

Ungārijas tiesību sistēmā ir paredzēti trīs testamentu pamatveidi: publiski testamenti, rakstiski privāti testamenti un (izņēmuma kārtā) mutiski testamenti (Civilkodeksa (*Polgári Törvénykönyv*) 7:13. pants).

aa) *Publiskais testaments* ir jātaisa pie notāra. Taisot publisku testamentu, notārs piemēro attiecīgās īpašās tiesību normas (Likuma par notāriem noteikumus, kas piemērojami notariāliem aktiem).

ab) Ungārijas tiesību akti atzīst trīs *rakstisku privātu testamentu* apakšveidus:

- *hologrāfisks testaments* — šis testaments ir spēkā no formas viedokļa, ja tas viss ir rakstīts un parakstīts ar testatora roku (Civilkodeksa 7:17. panta 1. punkta a) apakšpunkts);

- *citu personu uzrakstīts testaments* (alogrāfisks testaments) — šādam testamentam jābūt testatora parakstītam divu vienlaicīgi klātesošu liecinieku klātbūtnē, vai, ja tas parakstīts iepriekš, testatoram divu vienlaicīgi klātesošu liecinieku klātbūtnē jāapliecina, ka paraksts ir viņa paraksts. Lieciniekiem jāparaksta testaments, norādot arī savu liecinieka statusu. Drukātus testamentus vienmēr uzskata par alogrāfiskiem testamentiem, pat ja tos ir drukājis pats testators (Civilkodeksa 7:17. panta 1. punkta b) apakšpunkts);

- *privāts testaments, kas nodots glabāšanā notāram* — lai šāds testaments būtu spēkā no formas viedokļa, testatoram pašam ir jāparaksta testaments (alogrāfisks vai hologrāfisks) un tad tas, īpaši norādot, ka tas ir testaments, personīgi jānodod notāram. Testamentu var nodot notāram kā atklātu vai aizzīmogotu dokumentu (Civilkodeksa 7:17. panta 1. punkta c) apakšpunkts).

Vēl viena formāla prasība attiecībā uz visu trīs privāto testamentu veidu spēkā esamību no formas viedokļa ir tāda, ka pašā aktā jābūt skaidri norādītam *tā taisīšanas datumam*.

Rakstisko privāto testamentu kategorijā īpašus noteikumus piemēro testamentiem, kas taisīti uz *vairākām atsevišķām lapām*:

- ja testaments ir hologrāfisks, katrā lapā jābūt norādītam secīgam lapas numuram;

- ja testaments ir alogrāfisks, papildus prasībai par lapu secīgu numerēšanu testatoram un abiem lieciniekiem ir jāparaksta katra lapa (Civilkodeksa 7:17. panta 2. punkts).

Rakstisku testamentu var sagatavot *tādā valodā*, ko testators saprot un kādā viņš prot

- rakstīt (hologrāfisku testamentu gadījumā) un

- lasīt (alogrāfisku testamentu gadījumā).

Testamenti, kas uzrakstīti stenogrammas veidā vai izmantojot citu simbolu vai kodu rakstību, kas nav parastā rakstība, nav spēkā (Civilkodeksa 7:16. pants).

ac) *Mutiskus testamentus* var taisīt personas, kuras atrodas dzīvībai bīstamā ārkārtas situācijā, kad rakstiska testamenta taisīšana ir neiespējama (Civilkodeksa 7:20. pants). Mutisks testaments testatoram jāizklāsta divu vienlaicīgi klātesošu liecinieku klātbūtnē, valodā, ko saprot liecinieki, vai arī zīmju valodā, ja testators lieto zīmju valodu, vienlaikus paziņojot, ka viņa mutiskais izklāsts ir viņa testaments (Civilkodeksa 7:21. pants). To, ka mutisks testaments pēc būtības ir ārkārtas testaments, jo īpaši uzsver noteikums, ka šāds testaments zaudē spēku, ja testatoram ir bijusi iespēja bez jebkādam grūtībām taisīt rakstisku testamentu 30 secīgu dienu laikā pēc tam, kad beigusies situācija, kas pamatojusi mutiskā testamenta taisīšanu (Civilkodeksa 7:45. pants).

b) Īpaši noteikumi par kopīgu testamentu formu

Civilkodekss ļauj laulātajiem viņu laulāto mantas kopības laikā taisīt kopīgus testamentus (Civilkodeksa 7:23. pants).

Jāņem vērā, ka kopīgus testamentus ir atļauts taisīt ne tikai laulātajiem, bet arī reģistrētiem partneriem, ņemot vērā Likuma, kas reglamentē reģistrētas partnerattiecības (2009. gada Likums XXIX), 3. panta 1. punktu.

Laulātie (reģistrētie partneri) var taisīt kopīgus testamentus šādā formā:

ba) *kā publisku testamentu* (notariāli apliecinātu);

bb) *kā hologrāfisku privātu testamentu*. Šādā gadījumā visu aktu uzraksta un paraksta viens no testatoriem ar savu roku, bet otrs testators tajā pašā dokumentā rakstiskā paziņojumā, ko viņš ir uzrakstījis ar savu roku, paziņo, ka dokuments ietver arī viņa testamentu;

bc) *kā alogrāfisku testamentu*. Šādā gadījumā testatori paraksta aktu otra testatora un divu vienlaicīgi klātesošu liecinieku klātbūtnē, vai (ja akts parakstīts iepriekš) abi testatori vienlaicīgi klātesoša otra testatora un liecinieku klātbūtnē paziņo, ka paraksts dokumentā ir viņu paraksts.

Ir īpaši noteikumi, ko piemēro tādu kopīgu testamentu formātam, kuri sagatavoti uz *vairākām atsevišķām lapām*:

- ja testaments ir rakstīts ar viena testatora roku, katrā testamenta lapā jābūt norādītam secīgam lapas numuram un otra testatora parakstam;

- ja testaments ir alogrāfisks testaments, papildus prasībai par lapu secīgu numerāciju katra lapa jāparaksta abiem testatoriem un abiem lieciniekiem (Civilkodeksa 7:23. panta 3. punkts).

c) Mantojuma līgums

Saskaņā ar Ungārijas tiesību aktiem mantojuma līgums ir līgums, kurā viena no līgumslēdzējam pusēm (testators) ieceļ otru līgumslēdzēju pusi par savu mantinieku *apmaiņā pret uzturliedzekļiem, gadskārtēju pabalstu vai aprūpi* (Civilkodeksa 7:48. pants).

Attiecīgi saskaņā ar Ungārijas tiesību aktiem mantojuma līgums vienmēr ir mantisko interešu līgums. Mantojuma līgumā testators var iecelt otru līgumslēdzēju pusi par savu mantinieku attiecībā uz visu savu mantojumu vai konkrētu tā daļu vai attiecībā uz konkrētu īpašumu. Kā atlīdzību piedāvātos uzturliedzekļus, gadskārtējo pabalstu vai aprūpi var piešķirt testatoram vai līgumā norādītai trešajai personai. Mantojuma līgums ir pēdējās gribas rīkojums tikai attiecībā uz testatora līgumisko paziņojumu, bet ne otru līgumslēdzēju pusi (personu, kura nodrošina uzturliedzekļus, gadskārtējo pabalstu vai aprūpi). Mantojuma līgumu formālajai spēkā esamībai piemēro noteikumus, kas reglamentē rakstiskus testamentus, izņemot to, ka šādiem līgumiem ir piemērojamas formālās alogrāfisku testamentu prasības pat tad, ja tie rakstīti ar vienas līgumslēdzējas puses roku (Civilkodeksa 7:49. panta 1. punkts). Attiecīgi mantojuma līgums ir formāli derīgs, ja:

- to kā publisku aktu sagatavojis notārs (līdzīgi kā publisku testamentu) vai

- tas sagatavots tādā veidā, kāds noteikts alogrāfiskiem testamentiem (proti, ir pieaicināti divi liecinieki).

Lai mantojuma līgums būtu derīgs, ir vajadzīga *likumiskā pārstāvja piekrišana un aizbildniecības iestādes apstiprinājums*, ja puse, kas noslēdz mantojuma līgumu kā testators, ir:

- nepilngadīgais ar ierobežotu tiesībspēju vai

persona, kuras tiesībspēja ir daļēji ierobežota attiecībā uz paziņojumu sniegšanu par īpašumu (Civillkodeksa 7:49. panta 2. punkts).

2 Vai pēdējās gribas rīkojumam vajadzētu būt reģistrētam, un ja jā, tad kā?

NĒ, rīkojuma derīgums nav atkarīgs no tā, vai tas ir ierakstīts kādā oficiālā reģistrā. Tomēr gadījumos, kad rīkojuma sagatavošanā ir iesaistīts notārs, šāds notārs *ex officio* paredz pēdējās gribas rīkojuma sagatavošanas fakta (vai atcelšanas vai grozīšanas fakta vai pie notāra glabāta testamenta atsaukšanas fakta) reģistrēšanu Valsts testamentu reģistrā (*Végrendeletek Országos Nyilvántartása*). Attiecīgi Valsts testamentu reģistrā reģistrē šādu veidu pēdējās gribas rīkojumu sagatavošanu (vai to atcelšanu, grozīšanu vai pie notāra glabātu testamentu atsaukšanu):

- publisks testaments (testaments, ko sagatavojis notārs kā publisku aktu);

- privāts testaments, kas nodots glabāšanā notāram;

- mantojuma līgums (ja to sagatavojis notārs kā publisku aktu);

- testamentārs dāvinājums (ja to sagatavojis notārs kā publisku aktu).

Tomēr, ja jebkāda iemesla dēļ šāda reģistrācija netiek veikta, tas neietekmē testamenta derīgumu.

3 Vai ir ierobežojumi brīvībai rīkoties ar īpašumu nāves gadījumā (piemēram, neatņemamā daļa)?

Atbilstoši Civillkodeksa 7:10. pantam testatori ir tiesīgi brīvi rīkoties ar savu īpašumu vai tā daļu, izmantojot pēdējās gribas rīkojumu.

Attiecīgi testamentārās rīcības brīvība attiecas uz visiem testatora aktīviem. Lai gan Ungārijas tiesību aktos ir noteikta likumiskā kārtība, kādā konkrētiem testatora tuviem radniekiem (pēctecim, laulātajam, vecākam) pienākas neatraidāmā daļa, saskaņā ar Ungārijas tiesību aktiem neatraidāmā daļa ir prasība, kam piemēro *līgumtiesības* un ko saņēmējs var celt attiecībā pret mantiniekiem. (Šādas prasības celšanas noilguma termiņš ir pieci gadi.) Persona, kura ir tiesīga uz neatraidāmo daļu, nekļūst par mantinieku, proti, viņa nav tiesīga saņemt jebkādu materiālu (*in ream*) mantojuma daļu, pat ja viņas prasība pret mantinieku ir apmierināta.

Attiecībā uz neatraidāmo daļu persona, kura ir tiesīga uz neatraidāmo daļu, ir tiesīga saņemt vienu trešdaļu no mantojuma daļas, kuru šī persona mantotu kā likumīgais mantinieks. Ja laulātais kā likumīgais mantinieks ir tiesīgs izmantot lietošanas tiesības, neatraidāmā daļa šajā gadījumā ir ierobežotas lietošanas tiesības, kas nodrošina laulātā vajadzības, ņemot vērā mantotos aktīvus.

4 Kas manto un cik daudz gadījumā, ja pēdējās gribas rīkojuma nav?

Ja nav pēdējās gribas rīkojuma, mantošanu reglamentē noteikumi, kas piemērojami likumiskai mantošanai. Saskaņā ar likumiskās mantošanas kārtību mirušās personas radnieki (lejupējie radnieki, augšupējie radnieki taisnā vai sānu līnijā), kā arī pārdzīvojušais laulātais (vai reģistrētais partneris) manto saskaņā ar turpmāk izklāstītajiem noteikumiem.

a) Mantojums, ko iegūst radnieki

aa) Mantojums, ko iegūst lejupējie radnieki (Civillkodeksa 7:55. pants)

Likumiskie mantinieki galvenokārt ir mirušās personas bērni; ja ir divi vai vairāki bērni, viņi manto vienādas daļas. Ja bērnam (vai attālākam lejupējam radniekam) ir liegts mantot, viņa vietā manto viņa lejupējie radnieki saskaņā ar aizstāšanas noteikumiem, proti:

- vienādās daļās savā starpā;

- kopumā — daļu, ko būtu mantojis viņu augšupējais radnieks, kuram mantošana liegta.

Tomēr, nosakot mantojuma daļu, kas pienākas mirušās personas lejupējiem radniekiem, jāņem vērā arī tā dēvētais lejupējo radnieku *pienākums atfīdzināt dāvinājumus ("hotchpot")* (sk. e) punktu).

ab) Mantojums, ko iegūst vecāki un vecāku lejupējie radnieki (Civillkodeksa 7:63. pants)

Ja mirušajai personai nav lejupējo radnieku un nav bijis laulātā (vai ja šīs personas ir izslēgtas no mantojuma), mirušās personas vecāki manto vienādas daļas. Ja vecākam ir liegts mantot, tad viņa vietā manto viņa lejupējie radnieki tādā pašā veidā, kā bērna lejupējie radnieki manto bērna vietā (saskaņā ar aizstāšanas noteikumiem). Ja vecākam, kam liegts mantot, nav lejupēja radnieka vai ja lejupējais radnieks ir izslēgts no mantojuma, mantojumu iegūst otrs vecāks viens pats vai viņa lejupējie radnieki.

ac) Mantojums, ko iegūst vecvecāki un vecvecāku lejupējie radnieki (Civillkodeksa 7:63. pants)

Ja mirušajai personai nav neviena lejupēja radnieka, vecāku vai vecāku lejupējo radnieku un nav bijis arī laulātā (vai ja šīs personas ir izslēgtas no mantojuma), mirušās personas vecvecāki ir likumiskie mantinieki, kas manto vienādas daļas. Ja vecvecākam ir liegts mantot, tad viņa vietā manto viņa lejupējie radnieki tādā pašā veidā, kā vecāka lejupējie radnieki manto vecāka vietā (saskaņā ar aizstāšanas noteikumiem).

Ja vecvecākam, kam liegts mantot, nav neviena lejupēja radnieka vai ja lejupējais radnieks ir izslēgts no mantojuma, šāda vecvecāka vietā manto viņa laulātais, bet, ja arī laulātajam ir liegta mantošana, manto viņa lejupējie radnieki. Ja kādam no vecvecāku pāriem ir liegta mantošana un viņiem nav lejupējo radnieku (vai ja viņi ir izslēgti no mantojuma), visu mantojumu manto otrs vecvecāku pāris vai viņu lejupējie radnieki.

ad) Mantojums, ko iegūst vecvecvecāki un vecvecvecāku lejupējie radnieki (Civillkodeksa 7:65. pants)

Ja vecvecāku radnieku lokā nav mantinieku (vai viņi ir izslēgti no mantojuma), mirušās personas likumiskie radnieki ir viņas vecvecvecāki, kas manto vienādas daļas. Ja vecvecvecākam ir liegts mantot, tad viņa vietā manto viņa lejupējie radnieki tādā pašā veidā, kā vecvecāka lejupējie radnieki manto vecvecāka vietā (saskaņā ar aizstāšanas noteikumiem).

Ja vecvecvecākam, kam liegts mantot, nav neviena lejupēja radnieka (vai ja lejupējais radnieks ir izslēgts no mantojuma), šāda vecvecvecāka vietā manto viņa laulātais, bet, ja arī laulātajam ir liegta mantošana, manto viņa lejupējie radnieki. Ja kādam no vecvecvecāku pāriem ir liegta mantošana un viņiem nav lejupējo radnieku (vai ja viņi ir izslēgti no mantojuma), visu mantojumu vienādās daļās manto otrs vecvecvecāku pāris vai viņu lejupējie radnieki.

ae) Mantojums, ko likumiski manto attāli radnieki (Civillkodeksa 7:66. pants)

Ja mirušajai personai nav vecvecvecāku vai vecvecvecāku lejupējo radnieku (vai ja šīs personas ir izslēgtas no mantojuma), par likumiskajiem mantiniekiem kļūst mirušās personas attāli radnieki, kuri manto vienādas daļas.

af) Bezmantinieku manta (Civillkodeksa 7:74. pants)

Ja nav likumisko mantinieku, mantojums pāriet valstij.

Valsts ir "mantinieks pēc nepieciešamības", kas nozīmē, ka tā nevar atraidīt mantojumu. Tomēr visādā citā ziņā valstij ir tāds pats juridiskais statuss kā citiem mantiniekiem. Saskaņā ar Ungārijas tiesību aktiem mantošana, ko veic valsts, ir mantojuma iegūšana, kam piemēro civiltiesības, nevis publiskās tiesības.

b) Mantojums, ko iegūst laulātais (Civillkodeksa 7:58 un 7:62. pants)

Pārdzīvojušā laulātā likumiskais mantojums ir atkarīgs no tā, vai ir bijusi likumīgi *spēkā esoša* laulība ar mirušo personu. Tomēr ar laulības esību vien nepietiek, lai laulātais varētu likumiski mantot. Civillkodeksa 7:62. pantā ir noteikta īpaša klauzula par mantošanas liegumu *laulāto mantas kopības neesības*

gadījumā, proti, pārdzīvojušais laulātais nevar mantot, ja laulātie mantojuma atklāšanās brīdī ir dzīvojuši šķirti un ja, ņemot vērā apstākļus, ir acīmredzams, ka nav pamatoti cerēt uz samierināšanu. Liegumu, atsaucoties uz šo iemeslu, var pieprasīt persona, kura šāda lieguma rezultātā pati iegūtu mantojumu vai tiktu atbrīvota no pienākuma vai cita sloga, kas tai ir saistošs atbilstoši pēdējās gribas rīkojumam.

Jāņem vērā, ka Civilt kodeksa noteikumi, kas reglamentē laulāto mantojumu, ar nepieciešamajām izmaiņām ir jāpiemēro arī attiecībā uz mirušās personas *reģistrēto partneri*, proti, reģistrētiem partneriem mantošanā ir tāds pats statuss kā laulātajiem, ņemot vērā Likuma, kas reglamentē reģistrētas partnerattiecības (2009. gada Likums XXIX), 3. panta 1. punktu.

Atšķirībā no reģistrētiem partneriem tā dēvētie *de facto* kopdzīves partneri (personas, kurām faktiski ir bijusi laulāto mantas kopība ar testatoru, neesot laulībā vai reģistrētās partnerattiecībās ar testatoru) saskaņā ar Ungārijas tiesību aktiem nav tiesīgi uz likumisku mantojumu.

Laulāto statuss likumiskā mantošanā ir atkarīgs no tā, vai mirušajai personai ir citi likumiski mantinieki.

ba) Mantojums, ko iegūst laulātie un leļupējie radinieki (Civilt kodeksa 7:58. pants)

Ja mirušajai personai ir leļupējie mantinieki un pārdzīvojis laulātais, pārdzīvojušajam laulātajam ir tiesības uz šādu mantojumu:

- īpašums mūža lietošanā no ģimenes mitekļa, kas izmantots kopā ar mirušo personu, ieskaitot mēbeles un iekārtas, un

- no atlikušā īpašuma — daļa, kas ir tikpat liela kā mirušā bērnu mantotā daļa (viena "bērna daļa").

Laulātais var jebkurā laikā pieprasīt, lai viņa īpašums, kas viņam ir mūža lietošanā, tiek izpirkts (attiecībā uz nākotni) (Civilt kodeksa 7:59. pants). Šādā gadījumā laulātais ir tiesīgs uz vienu "bērna daļu" — natūrā vai naudā — no izpirkamā mantojuma. Īpašumu, kas ir mūža lietošanā, var izpirkt arī testamenta apstiprināšanas procedūras gaitā. Mūža lietošanā esoša īpašuma izpirkšana jāveic, pienācīgi ņemot vērā ieinteresēto pušu (laulātā un leļupējo radinieku) pamatotās intereses.

Testamenta apstiprināšanas procedūras gaitā leļupējie radinieki un laulātais savā līgumā par mantojuma sadali (tā dēvētajā "sadales līgumā") var paredzēt, ka "bērna daļas" vietā laulātais saņem īpašumu mūža lietošanā par visu mantojumu.

bb) Mantojums, ko iegūst laulātie un vecāki (Civilt kodeksa 7:60. pants)

Ja mirušajai personai nav neviena leļupējā radnieka (vai leļupējais radnieks ir izslēgts no mantojuma), bet ir pārdzīvojuši vecāki un arī pārdzīvojis laulātais, pēdējam minētajam ir tiesības uz šādu mantojumu:

- ģimenes mājoklis, kas izmantots kopā ar mirušo personu, ieskaitot mēbeles un iekārtas (īpašumtiesības uz šādu īpašumu, nevis mūža mantojums), un

- puse no atlikušās mantojuma daļas. Otru mantojuma pusi sadala šādi:

- šo mantojuma daļu sadala abiem mirušās personas vecākiem vienādās daļās;

- tomēr, ja vienam no vecākiem mantošana ir liegta, otrs vecāks no mirušās personas laulātais manto vienādās daļās to daļu, kas būtu piešķirta vecākam, kuram noteikts liegums.

bc) Laulātais kā vienīgais mantinieks (Civilt kodeksa 7:61. pants)

Ja mirušajai personai nav neviena leļupēja radnieka vai pārdzīvojuša vecāka (vai šīs personas ir izslēgtas no mantojuma), pārdzīvojušais laulātais manto visu mantojumu. Attiecīgi pārdzīvojušā laulātā mantošana likumiskā kārtībā izslēdz mirušās personas vecāku leļupējo radinieku (jeb mirušās personas brāļu vai māsu) vai attālu augšupējo radinieku taisnā vai sānu līnijā mantošanu likumiskā kārtībā.

c) Adopcijas juridiskās sekas attiecībā uz likumisku mantošanu

Adopcija rada tiesības likumiskā mantošanā starp adoptēto personu un adoptētāju un viņa radiniekiem. Turklāt konkrētos gadījumos likumiskas mantošanas tiesības saglabājas arī starp adoptēto un viņa asinsradiniekiem.

ca) Likumiskā mantošana, ko veic adoptētais

Adopcijas pastāvēšanas laikā adoptētās personas likumiskās mantošanas nolūkā uzskata par adoptētāja leļupējiem asinsradiniekiem — tās manto kā adoptētāja leļupējie asinsradinieki no adoptētāja un viņa radinieku mantojuma. Adoptētais arī saglabā savas likumīgās tiesības mantot no saviem asinsradiniekiem, bet tikai tad, ja adoptēto adoptējis augšupējs radnieks taisnā līnijā, brālis, māsa vai šāda radnieka augšupējā taisnā līnijā leļupējais radnieks (Civilt kodeksa 7:72. pants).

cb) Adoptētājam piederoša īpašuma likumiskā mantošana

Adopcijas sekas attiecībā uz mantojumu ir spēkā arī pretējā situācijā. Par adoptētas personas likumiskajiem mantiniekiem ir tiesīgas būt šādas personas:

- leļupējie radinieki un pārdzīvojis laulātais;

- ja nav leļupēju radnieku — laulātais un adoptētāji;

- ja nav leļupēju radnieku un pārdzīvojuša laulātā — adoptētāji un viņu radinieki

saskaņā ar vispārējiem likumiskās mantošanas noteikumiem.

Adoptētāja un viņa radnieku likumiskā mantošana ir atkarīga no adopcijas esības mantojuma atklāšanās brīdī.

Tomēr, ja iepriekš uzskaitītās personas nemanto pēc adoptētās personas, likumiskie mantinieki ir adoptētā asinsradinieki, ja vien adoptētāju ir adoptējis augšupējs radnieks taisnā līnijā, brālis, māsa vai šāda augšupēja radnieka taisnā līnijā leļupējs radnieks (Civilt kodeksa 7:73. pants).

d) "Lineārā mantošana" — Īpaši noteikumi par likumisko mantošanu attiecībā uz konkrētiem aktīviem

Tā dēvētā "lineārā mantošana" ir īpaša Ungārijas tiesību aktu iezīme. "Lineārā mantošana" nozīmē *īpašus* likumiskās mantošanas noteikumus, saskaņā ar kuriem uz konkrētiem mantojuma aktīviem (tā dēvēto "lineāro īpašumu") attiecinā kārtību, kas atšķiras no vispārējiem noteikumiem attiecībā uz likumisko mantošanu.

Jāņem vērā, ka noteikumi par lineāro mantošanu ir piemērojami tikai tad, ja nav neviena leļupējā radnieka. Ja mirušajai personai ir leļupējie radinieki kā likumiskie mantinieki, piemēro vispārējos likumiskās mantošanas noteikumus.

da) Aktīvi, kas pieder pie lineārā īpašuma (Civilt kodeksa 7:67. pants)

Lineārais īpašums ir mirušās personas mantojuma apakšmantojums. Minētais apakšmantojums ietver šādus aktīvus:

- ko mirusī persona ieguvusi no priekšteča kā mantojumu vai dāvinājumu un

- ko mirusī persona ir mantojusi vai saņēmusi kā dāvinājumu no brāļa, māsas vai viņu leļupējā radnieka, ja vien brālis, māsa vai viņu leļupējais radnieks attiecīgo īpašumu ir ieguvusi no sava un mirušās personas kopīgā priekšteča kā mantojumu vai dāvinājumu.

Tomēr saskaņā ar likumu konkrēti aktīvi nav iekļaujami lineārajā īpašumā (tā dēvētais "īpašums, kas izslēgts no lineārā mantojuma"); sk. *dd)* punktu turpmāk.

īpašuma linearitāte (proti, tas, ka attiecīgais īpašums pieder pie lineāra īpašuma) jāpierāda personai, kura plāno mantot atbilstoši šādām īpašumtiesībām.

db) Lineārā īpašuma mantošana (Civilt kodeksa 7:68. pants)

Lineāro īpašumu manto testatora vecāki (vai, ja vecākiem piemēro liegumu, viņu leļupējie radinieki) un mirušās personas vecvecāki un attāli priekšteči ("lineārie mantinieki"). Lineārā īpašuma mantošanu regulē turpmāk izklāstītie noteikumi.

- Vecāks manto īpašumu, kas pārgājis mirušajai personai no viņa vai kāda viņa priekšteča. Ja vecākam ir liegta mantošana, viņa vietā manto viņa leļupējie radinieki saskaņā ar vispārējiem noteikumiem par likumisko mantošanu.

pieņemšanu". Veids, kā tiek apmierināta prasība par neatraidāmo daļu, ir atkarīgs galvenokārt no attiecībām starp mantinieku un personu, kura ir tiesīga uz neatraidāmo daļu:

- ja šajā ziņā ir panākta *vienprātība* starp mantinieku un personu, kura ir tiesīga uz neatraidāmo daļu (proti, mantinieks atzīst prasību par neatraidāmo daļu), viņi testamenta apstiprināšanas procedūrā var vienoties par neatraidāmās daļas prasības apmierināšanu (piemēram, mantinieks var nodot daļu mantojumā iekļautā īpašuma personai, kura ir tiesīga uz neatraidāmo daļu, tādējādi apmierinot viņas prasību);

citos gadījumos persona, kura ir tiesīga uz neatraidāmo daļu, var vērsties tiesā par prasības pret mantinieku apmierināšanu.

6 Īss procedūras apraksts, kura paredzēta mantošanas kārtībai saskaņā ar valsts tiesību aktiem, tostarp mantojuma sadalei un mantas dalīšanai (tostarp informācija par to, vai mantošanas procedūru sāk tiesa vai cita kompetenta iestāde pēc savas iniciatīvas).

Ungārijas tiesību aktos ir paredzēta oficiāla juridiska kārtība attiecībā uz tā dēvēto testamenta apstiprināšanas procedūru. Procedūru sāk *ex officio* (pēc pašas amatpersonas iniciatīvas), un tās mērķis ir iesaistīt visas ieinteresētās puses (mantiniekus, legātārus, personas, kuras ir tiesīgas uz neatraidāmajām daļām, mantojuma kreditorus u. c.), lai, ciktāl iespējams, visus ar mantojumu saistītos juridiskos jautājumus atrisinātu vienā procedūrā.

Ungārijā testamenta apstiprināšanas procedūra sastāv no diviem posmiem. Pirmais posms ir *mantojuma saraksta sagatavošanas procedūra*, ko vada ieceltais kompetentā vietējā mēra biroja darbinieks, kurš atbild par mantojuma sarakstiem. Šī procedūra faktiski veido pamatu notāra procedūrai — tās mērķis ir noskaidrot personīgos un materiālos mantojuma lietas apstākļus (jo sevišķi īpašumu, kas iekļauts mantojumā, kā arī ieinteresēto personu loku) un noskaidrot, vai miruši persona ir atstājusi pēdējās gribas rīkojumu. Visus šos faktus ieraksta mantojuma sarakstā, ko pēc pabeigšanas nosūta kompetentajam notāram.

Otrais posms ir *procedūra pie notāra*, ko vada saskaņā ar noteikumiem par bezstrīdus tiesvedību. Šajā procedūrā notārs veic funkciju, kas ir līdzīga tiesu funkcijām, un īsteno valsts varu.

Uz šo procedūru attiecas īpaši *jurisdikcijas noteikumi* — procedūru var vadīt tikai notārs, kurš ir kompetents, kā noteikts likumā, proti, testamenta apstiprināšanas procedūrā ieinteresētās puses (piemēram, mantinieki) nevar iesaistīt notāru pēc savas izvēles.

Procedūras gaitā notārs *ex officio* izvērtē faktus un apstākļus, kas nosaka mantošanas kārtību. Parasti faktu noskaidrošanai ir vajadzīga tiesas sēde, un notārs izsauc ieinteresētās puses uz šādu tiesas sēdi. Ja ir pierādījumi, ka miruši persona ir atstājusi pēdējās gribas rīkojumu, notārs veic *ex officio* pasākumus, lai to iegūtu.

Ungārijā *mantojuma sadalīšana* starp mantiniekiem notiek pārsvarā testamenta apstiprināšanas procedūrā. Mantojuma sadalīšana būtībā ir to mantinieku līdzīpašuma tiesību izbeigšana, kuras radušās mantošanas rezultātā. Parasti tas notiek, ieinteresētajiem mantiniekiem noslēdzot savstarpēju līgumu — *sadales līgumu*. Ja mantinieki noslēdz šādu sadales līgumu, notārs, pamatojoties uz līgumu, izdod mantojuma tiesību apstiprinājumu ar attiecīgu saturu. Testamenta apstiprināšanas procedūras gaitā var arī noslēgt līgumu starp mantiniekiem un citām ieinteresētajām personām — mantinieki mantošanā iegūtu īpašumu var pilnībā vai daļēji nodot mantojuma kreditoram vai personai, kura ir tiesīga uz neatraidāmo daļu, tādējādi apmierinot šādu personu prasības. Šādi var sarunu ceļā panākt mantojuma kreditoru vai personu, kuras ir tiesīgas uz neatraidāmo daļu, prasību apmierināšanu testamenta apstiprināšanas procedūras gaitā.

Noslēdzot testamenta apstiprināšanas procedūru, notārs izdod oficiālu lēmumu — *mantojuma tiesību apstiprinājumu*. Šādā lēmumā notārs juridiski nodod dažādos mantojuma elementus mantiniekiem (vai legatāriem).

Ieinteresētās personas var *pārsūdzēt* notāra izdoto mantojuma tiesību apstiprinājumu — par pārsūdzību spriež kompetentā apgabaltiesa. Ja šāda pārsūdzība netiek iesniegta, mantojuma tiesību apstiprinājums kļūst galīgs. Mantojuma tiesību galīgais apstiprinājums ir publisks dokuments, kas apliecina tajā norādītā mantinieka (legatāra) statusu. Notārs *ex officio* paredz galīgā mantojuma tiesību apstiprinājuma nosūtīšanu iestādei, kas uztur nekustamā īpašuma reģistru (vai citu īpašuma objektu reģistru).

Jāņem vērā, ka, ja pastāv juridisks strīds starp ieinteresētajām pusēm, notārs nevar to izšķirt testamenta apstiprināšanas procedūrā, jo juridiskus strīdus var izšķirt tikai tiesvedībā.

7 Kā un kad persona kļūst par mantinieku vai legātāru?

Atbilstoši Civilkodeksa 7:1. pantam viss personas mantojums pāriet mantiniekam pēc testatora nāves. Attiecīgi Ungārijas tiesību aktos ir ievērots *ipso iure* mantošanas princips. Mantinieks iegūst mantojumu saskaņā ar likumu, bez jebkāda atsevišķa juridiska akta (piemēram, pieņemšanas paziņojuma), testatora nāves brīdī; jēdziens "brīvais mantojums" (*hereditas iacens*) Ungārijas tiesību aktos nepastāv. Ja ir vairāk nekā viens mantinieks, viņi visi iegūst mantojumu proporcionāli savai daļai mantojumā pēc testatora nāves; attiecīgi testatora nāves brīdī starp mantiniekiem rodas nedalītas līdzīpašuma tiesības uz īpašumu. Saskaņā ar Ungārijas tiesību aktiem ir divi legāta veidi — īpašais legāts (*legatum vindicationis*) un obligātais legāts (*legatum damnationis*).

Īpašais legāts ir testatora dāvinājums — konkrēts mantojumā iekļautā īpašuma objekts — noteiktam saņēmējam (īpašajam legatāram) pēdējās gribas rīkojumā. Īpašais legāts ir tiesību tieša iegūšana mantojumā, proti, legatārs testatora nāves brīdī iegūst arī īpašā legāta priekšmetu.

Obligātais legāts ir legāts, ar kuru testators pēdējās gribas rīkojumā nosaka savam mantiniekam pienākumu piešķirt noteiktu finansiālu labumu konkrētam saņēmējam (piemēram, samaksāt konkrētu naudas summu). Juridiski obligātais legāts ir obligāts tiesībpamatots prasījums pret mantinieku un neietver tiesību tiešu iegūšanu no testatora.

Ņemot vērā iepriekšminēto, saskaņā ar Ungārijas tiesību aktiem mantinieki un īpašie legatāri iegūst mantojumu vai legātu testatora nāves brīdī. Tomēr jāņem vērā, ka, neraugoties uz tiesību tiešu, *ipso iure* iegūšanu, saskaņā ar Ungārijas tiesību aktiem parasti ir jāveic oficiāla tiesvedība (testamenta apstiprināšanas procedūra), lai publiski apliecinātu mantojuma iegūšanu.

8 Vai mantinieki ir atbildīgi par mirušā parādiem, un ja jā, ar kādiem nosacījumiem?

Jā, atbilstoši Civilkodeksa 7:96. pantam mantinieki ir atbildīgi par mantojuma parādiem. Šī mantinieku atbildība ir ierobežota šādi:

- Mantinieki ir atbildīgi par parādiem galvenokārt ar mantojumā iekļauto īpašumu ("ar mantojuma priekšmetiem un ieņēmumiem") (*cum viribus* atbildība);

- tomēr, ja prasību celšanas brīdī mantojuma priekšmeti vai ieņēmumi nav mantinieka rīcībā, prasību apmierināšanai atsavina arī citu mantinieka īpašumu līdz viņa mantojuma vērtībai (*pro viribus* atbildība).

Jāņem vērā, ka atšķirībā no citām tiesību sistēmām Ungārijas tiesību aktos nav atzīta saistība starp mantinieku atbildību un mantojuma sarakstu. Mantinieku atbildības ierobežotība izriet no likuma — mantiniekiem, pieņemot mantojumu, nav jāsniedz "paziņojums, kas ierobežo viņu atbildību".

Civilkodeksa 7:94. pantā ir noteiktas prasības, kas veido mantojuma parādu. Mantojuma parādi attiecīgi ietver:

a) mirušās personas pienācīgas apbedīšanas izmaksas;

b) piemērojamās izmaksas, kas saistītas ar mantojuma iegūšanu, nodrošināšanu un pārvaldību ("mantojuma izmaksas"), kā arī testamenta apstiprināšanas procedūras izmaksas;

c) mirušās personas parādus;

d) saistības, kuru pamatā ir neatraidāmā daļa;

e) saistības, kuru pamatā ir legāti un novēlējumi.

Minētās piecas mantojuma parādu kategorijas ir sarindotas hierarhiskā *secībā* (Civilkodeksa 7:95. pants). Parādus nokārto secībā, kas noteikta dažādajām mantojuma parādu kategorijām. Ja visus parādus kādā parādu kategorijā nav iespējams pilnībā nokārtot, prasības apmierina proporcionāli kategorijas ietvaros (proporcionāli prasību relatīvajam apmēram).

9 Kādi dokumenti un/vai informācija parasti vajadzīga nekustamā īpašuma reģistrācijai?

Ja mantojums ietver nekustamo īpašumu, notārs *ex officio* paredz galīgā mantojuma tiesību apstiprinājuma nosūtīšanu kompetentajai iestādei, kas uztur nekustamā īpašuma reģistru (sk. 6. punktu), lai ar īpašumu saistītās izmaiņas varētu ierakstīt reģistrā.

Atbilstoši 1997. gada Likuma CXLI par nekustamā īpašuma reģistrāciju (*1997. évi CXLI. törvény az ingatlan-nyilvántartásról*; "Nekustamā īpašuma reģistrācijas likums") 29. pantam tiesības var reģistrēt un faktus var ierakstīt, pamatojoties uz publiskiem dokumentiem, privātiem dokumentiem, kam ir pilns pierādījuma spēks, vai notāra apliecinātām to kopijām, kuras pamato to tiesību vai tā fakta nodibināšanu, mainīšanu vai izbeigšanu, kas ir reģistrācijas priekšmets, iekļaujot arī paziņojumu par reģistrācijas atļauju, ko sniedzis reģistrēto tiesību turētājs vai iespējama tiesību turētājs, kurš reģistrējams nekustamā īpašumā reģistrā kā pagaidu saņēmējs (t. i., reģistrācijas atļauju, ko var piešķirt tiesību turētājs, izdodot dokumentu atbilstoši tādām pašām formālajām prasībām, kādas piemēro dokumentam, uz kura pamata notiek reģistrācija).

Nekustamā īpašuma reģistrācijas likuma 32. pantā ir noteikts vajadzīgais dokumenta saturs nekustamā īpašuma reģistrācijas mērķiem:

- klienta identifikācijas dati, adrese un personas kods;
- organizāciju, kam ir statistiskais numurs, nosaukums, statistiskais numurs, juridiskā adrese un tiesas vai uzņēmuma reģistrācijas numurs, ar baznīcu saistītām juridiskām personām — reģistrācijas numurs;
- attiecīgā īpašuma pilna adrese un apraksts (pašvaldība, topogrāfiskais partijas numurs), kā arī attiecīgā īpašumtiesību daļa;
- sīks tiesību vai fakta apraksts;
- izmaiņu juridiskais pamatojums;
- attiecīgo pušu vienošanās un/vai reģistrētā īpašnieka beznosacījuma un neatsaucams paziņojums par atļauju;
- līgumslēdzēju pušu paziņojums par to attiecīgo valstspiederību.

9.1 Vai pārvaldnieka iecelšana ir obligāta vai obligāta pēc pieprasījuma? Ja tā ir obligāta vai obligāta pēc pieprasījuma, kādi pasākumi ir jāveic?

Ungārijas tiesību akti neatzīst juridisko jēdzienu "mantojuma pārvaldnieks" (pilnvarotā persona).

Tomēr konkrētos gadījumos procedūras notārs var iecelt pārvaldnieku, kurš veic konkrētas mantojumā iekļautā īpašuma pārvaldības funkcijas. Tas var notikt turpmāk aprakstītajos gadījumos.

aa) Pārvaldnieks līdzdalības tiesību īstenošanai uzņēmumu asociācijās (Mantojuma likuma 32. panta 2. punkts)

Ja mantojums ietver līdzdalību/daļu uzņēmumu asociācijā (vai kooperatīvā), notārs var iecelt pārvaldnieku no līdzdalības/daļas izrietošo tiesību pagaidu īstenošanai. Šādu pārvaldnieku ieceļ pēc asociācijas (kooperatīva) pieprasījuma vai jebkuras tādas personas (struktūras) pieprasījuma, kura ir ieinteresēta tā darbībā.

ab) Pārvaldnieks prasījumu saņemšanai (Mantojuma likuma 32. panta 3. punkts)

Ja mantojums ietver prasības, notārs var iecelt pārvaldnieku šādu prasību saņemšanai, ja to pieprasa puse, kura ir ieinteresēta mantojumā. Šāds pārvaldnieks atbild par nepieciešamo juridisko pasākumu veikšanu, lai apmierinātu prasības, kas ir daļa no mantojuma.

Pārvaldnieku neieceļ (pat minētajos gadījumos), ja iepriekšminētās darbības veic *testamenta izpildītājs*.

9.2 Kas ir tiesīgs izpildīt mirušā pēdējās gribas rīkojumu un/vai pārvaldīt mantojumu?

Ungārijā ar mantojumu saistītus juridiskus jautājumus atrisina formālā juridiskā procedūrā (testamenta apstiprināšanas procedūrā), ko vada notārs, kurš procedūrā veic tiesneša funkcijas (sk. 6. punktu).

Notārs *ex officio* pārliecinās, vai Valsts testamentu reģistrā ir ieraksts par mirušās personas pēdējās gribas rīkojumu, un *ex officio* paredz testatora pēdējās gribas rīkojuma iegūšanu, ja ir informācija, kas liecina par šāda rīkojuma esību.

Attiecīgi saskaņā ar Ungārijas tiesību aktiem notāram, kas vada testamentu apstiprināšanas procedūru, *ir uzdevums un pienākums izpildīt pēdējās gribas rīkojumu*.

Tomēr Ungārijas tiesību akti arī ļauj testatoriem iecelt viņu pēdējās gribas rīkojuma (testamenta) izpildītāju. Būtu jāuzsver, ka testamentu izpildītāja iecelšana neizslēdz testamentu apstiprināšanas procedūru — testamentu izpildītājs nevar "uzņemties" notāra pienākumus.

Testamenta izpildītāja tiesības un pienākumus reglamentē pēdējās gribas rīkojuma noteikumi. Ja rīkojumā nav attiecīgu noteikumu, testamentu izpildītājam ir šādas tiesības un pienākumi (Mantojuma likuma 99. pants):

- palīdzēt procedūras iestādēm mantojuma saraksta sagatavošanā;
- ierosināt drošības pasākumus, lai vajadzības gadījumā aizsargātu mantojumu;
- pārvaldīt mantojumu. Pildot šo aktīvu pārvaldības funkciju, testamentu izpildītājam ir šādas tiesības un pienākums:
- pieprasīt, lai mantinieki vai legatāri izpilda testamentu noteikumus;
- apmierināt mantojuma kreditoru prasības (rīkojoties savā vārdā, bet izmaksas nesedzot no mantojuma);
- īslaicīgi īstenot līdzdalības tiesības, kas izriet no daļām (līdzdalības) uzņēmumu asociācijās (kooperatīvos), kuri iekļauti mantojumā;
- apmierināt prasības, kas ir daļa no mantojuma (rīkojoties savā vārdā un izmaksas sedzot no mantojuma).

Tomēr testamentu izpildītāja aktīvu pārvaldības tiesības ir ierobežotas — viņš nevar uzņemties jebkurus pienākumus attiecībā uz mantojumā ietverto īpašumu un nevar pārdot īpašumu, izņemot, ja katra persona, kura ir ieinteresēta mantojumā, ir piekritusi šādām darbībām, turklāt viņš nevar dot rīkojumu uz mantojuma rēķina bez maksas.

9.3 Kādas ir pārvaldnieka pilnvaras?

Attiecībā uz notāra iecelta pārvaldnieka un testamentu izpildītāja tiesībām un pienākumiem sk. 9.1. punktu.

10 Kādus dokumentus, kas apliecina labuma guvēju statusu un tiesības, saskaņā ar valsts tiesību aktiem parasti izsniedz tiesvedības laikā mantošanas lietās vai tās beigās? Vai tiem ir konkrēts pierādījuma spēks?

Kā minēts iepriekš (sk. 6. punktu), Ungārijā testamentu apstiprināšanas procedūru vada notārs. Procedūras beigās tiek izdots oficiāls lēmums — *mantojuma tiesību apstiprinājums*. Šādā lēmumā notārs publiski un juridiski nodod mantojuma elementus individuāliem mantiniekiem.

Tomēr jāņem vērā, ka mantinieki neiegūst īpašumtiesības uz mantojuma tiesību apstiprinājuma pamata. Kā minēts iepriekš, Ungārijas tiesību aktos ir ievērots *ipso iure* mantošanas princips, kas paredz, ka mantojums pāriet mantiniekiem testatora nāves brīdī. Šajā ziņā mantojuma tiesību apstiprinājums būtībā ir *deklaratīvs*.

Kad notāra izdots mantojuma tiesību apstiprinājums kļūst galīgs, tam ir *leģitimizācijas funkcija* — tas ir publisks dokuments, kas apliecina trešām personām to personu statusu, kas tajā norādītas kā mantinieki (vai legatāri), ja vien tiesa tiesvedībā nenolemj citādi.

Šī lapa ir daļa no tīmekļvietnes [Tava Eiropa](#).

Mēs labprāt uzzinātu jūsu [atsauksmes](#) par sniegtās informācijas lietderību.

Your
Europe

This webpage is part of an EU quality network

Lapa atjaunināta: 15/01/2024

Šīs lapas versiju savā valodā uztur attiecīgais Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkla kontaktpunkts. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviesušas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Ne Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkls, ne Eiropas Komisija neuzņemas nekādu atbildību par šajā dokumentā ietverto vai minēto informāciju vai datiem. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.